

AMASYA GENELGESİ'NİN MİLLÎ MÜCADELE TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMİ

Amasya Genelgesi Millî Mücadele tarihi açısından önemli bir belgedir. Ancak onun önemi Millî Mücadele yılları ile sınırlı değildir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında da bu ilkeler önemini korumuştur. Bu genelgeden çıkarılabilecek derslerin başında bize hangi şartlar altında olursa olsun ümitsizliğe düşmemek gerektiği anlatılmaktadır.



Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 22 Haziran 1919'da Amasya'da ilan ettiği ve "Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır" ifadesiyle tarihe geçen Amasya Genelgesi'nin 100. yıldönümündeyiz.

Samsun'a çıkış sonrası Havza'daki çalışmalarını tamamlayan Mustafa Kemal ve arkadaşları, 12 Haziran 1919'da Amasya'ya geçtiler. Mustafa Kemal, Rauf Orbay, Refet Bele ve Ali Fuat Cebesoy ile birlikte Amasya Genelgesi'ni hazırladılar. Hazırlanan bildiri, Erzurum'da 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir'e sunuldu. O'nun da onayının alınmasından sonra, 22 Haziran 1919'da tüm mülki amir ve askeri komutanlara telgrafla ulaştırıldı.

Amasya Genelgesi, milli mücadelenin temel gerekçe, amaç ve yöntemini ilk olarak belirtmiştir. Amasya Genelgesi'nin yayınlanması İstanbul'daki işgal güçlerinin de tepkisini çekmiştir. Özellikle İngilizler, Mustafa Kemal'i geri getirmek için İstanbul Hükümeti'ni kullanırlar. İngilizleri elindeki Padişah Vahdettin önce Mustafa Kemal'i görevden alır daha sonra açıkça milli mücadele karşıtı faaliyetler başlatır.

Tarihçiler Amasya Genelgesi'nin Türk tarihi açısından önemli bir anlamı olduğunu kabul ederler. Millî Mücadele'nin başlangıç tarihi 19 Mayıs 1919'dur. Ama resmi ilanı Amasya Genelgesi'dir.

Amasya Genelgesi, 1919 yılı şartlarında, çeşitli yol ve yöntemlerle Anadolu'ya geçiş Amasya'da buluğan Millî Mücadele liderlerinin Mustafa Kemal Paşa'nın yönlendirmesiyle görüşerek oluşturdukları kararları içerir.

Cumhuriyetin doğum belgesi olarak kabul edilen Amasya Genelgesi'nin içeriği şöyledir:

- 1- Vatanın bütünlüğü, milletin istiklâli tehlikededir.
- 2- İstanbul Hükümeti, üzerine aldığı sorumluluğu yerine

M. Rifat HİSARCIKLIÖĞLU

TOBB Başkanı

Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği

(Eurochambres) Başkan Yardımcısı

İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (ICCIA) Başkan Yardımcısı ve

Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Yönetim Kurulu Üyesi

baskanlik@tobb.org.tr

getirememektedir. Bu hal, milletimizi âdeta yok olmuş göstermektedir.

3- Milletin istiklâlini, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.

4- Milletin içinde bulunduğu bu duruma göre harekete geçmek ve haklarını yüksek sesle cihana işittirmek için her türlü tesir ve denetimden uzak milli bir heyetin varlığı zaruridir.

5- Anadolu'nun her bakımdan emniyetli yeri olan Sivas'ta bir kongre toplanacaktır.

6- Bunun için her ilden milletin güvenini kazanmış üç temsilcinin mümkün olduğu kadar çabuk yetişmek üzere yola çıkarılması gerekmektedir. Bu temsilciler, Müdafaa-i Hukuk, Redd-i İlhak cemiyetleri ve belediyeler tarafından seçilecektir.

7- Her ihtimale karşı, bu meselenin bir milli sır halinde tutulması ve temsilcilerin, lüzum görülen yerlerde, seyahatlerini kendilerini tanıtmadan yapmaları lazımdır.

8- Doğu illeri için, 10 Temmuz'da Erzurum'da bir kongre toplanacaktır. Bu tarihe kadar diğer illerin temsilcileri de Sivas'a gelebilirlerse; Erzurum Kongresi'nin üyeleri, Sivas genel kongresine katılmak üzere hareket edecektir.

Amasya Genelgesi metninin ortaya koyduğu kararları uygulamak çok zor şartlarda gerçekleştirilebilmiştir. Zira Osmanlı devleti çöküşün eşiğindedir. Yurdun dört bir yanında işgaller başlamıştır. Ordu dağıtılmış, ekonomi çökmüş, üretim durmuştur. İstanbul'daki Padişah ve yönetim İstanbul ve İzmir dahil hiçbir işgale karşı adım atmamış, tamamen teslimiyetçi bir politika izlemiştir.

Genelgenin bütününde, teslimiyetçi ve kaderci bir düzene karşı isyan isteğinin izleri vardır. Artık yıkılması kaçınılmaz hale gelen mevcut devlet yapısı yerine kendi kaderine hâkim olan insanların oluşturduğu bir düzen önerilmektedir. Genelgede bunun nasıl ve hangi mekanizmalarla yerine getirileceği de ortaya konulmuştur. Yapılan öneriler o günün şartlarında yenidir, cesurdur ve özgündür.

Birinci Dünya Savaşı sonunda kurulan ve giderek millî özellikleri azalan İstanbul Hükümetleri en nihayetinde Damat Ferit'in şahsında kimli-

ğini bulmuştur. Damat Ferit hükümetleri tam anlamıyla teslimiyetçi olan çizgiye geçmiştir. Buna göre barış yapmak için uzlaşmacı olmak gerekir. Müttfikleri ile beraberken onlarla başa çıkamayan Osmanlı Devleti şimdi tek başına herhangi bir çılgınlığa girişmemelidir. Galip devletlerin istediklerini yerine getirmek bu anlayışın doğal bir politikasıdır. İşte bu ortamda, Amasya Genelgesi önem kazanmaktadır.

Amasya Genelgesi, Padişah Vahdettin'in teslimiyetçi politikasına daha ilk cümlesi ile karşı çıkmaktadır. Dünya savaşında yenilmiş olmak teslimiyetçiliği gerektirmez. Tam tersine barış için teslimiyetçi değil direnişçi olunmalı, sağlam bir şekilde ayakta kalınmalıdır. Henüz her şey tükenmiş değildir. Hâlâ yapılabilecek bir şeyler vardır.

Amasya Genelgesi'nin ilk cümlesi aslında bundan sonra gelecek olan fikirlerin niteliğini haber vermektedir. İstanbul Hükümeti'nin görevini yapamadığını belirtmek artık bu ilk cümleden sonra beklenen bir fikirdir. İstanbul Hükümeti'ni görevini yapamadığını vurgulamak, aynı zamanda bu görevi yapacak bir başka mekanizmayı işaret etmektedir. O mekanizma, milletin kendisidir.

Erzurum'da toplanması kararlaştırılan kongreye katılım ve sonrasında Sivas'ta yapılacak olan kongre ile Erzurum'daki kongrenin bütünleştirilmesi kararı Amasya Genelgesi'nde ifade edilmiştir. Böylece, Amasya Genelgesi, millî faaliyetleri bütünleştirici bir işlev de görmüştür.

Sonuç olarak, Amasya Genelgesi Millî Mücadele tarihi açısından önemli bir belgedir. Ancak onun önemi Millî Mücadele yılları ile sınırlı değildir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında da bu ilkeler önemini korumuştur. Bu genelgeden çıkarılabilecek derslerin başında bize hangi şartlar altında olursa olsun ümitsizliğe düşmemek gerektiği anlatılmaktadır. Şartlar ne kadar zorlu olsa da bir başka dünya kurmak mümkündür. Ancak, bunun için mücadele etmeyi göze almak, doğru yol ve yöntemler bulmak gerekmektedir. İşte 1919 şartlarında bile umutsuz olunmamış, Mustafa Kemal liderliğinde çıkış yolları aranmış ve bulunmuştur.